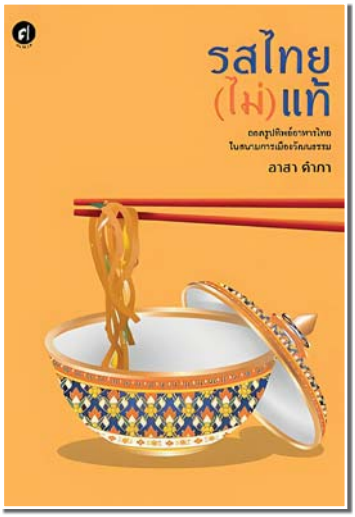
บทวิจารณ์หนังสือ
รสไทย(ไม่)แท้ ถอดรูปทิพย์อาหารไทย ในสนามการเมืองวัฒนธรรม

ผู้วิจารณ์ : อัศพงษ์ อุประวรรณา

ผู้แต่ง : อาสา คำภา
จำนวน : 240 หน้า
สำนักพิมพ์ : สำนักพิมพ์มติชน

เรื่องเล่าผ่านอาหาร (Story Telling Through Food) เป็นสิ่งหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในด้านการเพิ่มแรงดึงดูดผู้คนให้เข้าถึงอาหารอย่างมีส่วนร่วมผ่านเรื่องเล่า และเรื่องราว สู่คุณค่าและมูลค่าทั้งทางจิตใจ ประวัติศาสตร์ รวมถึงเศรษฐศาสตร์ หนังสือ “รสไทย (ไม่) แท้” เป็นหนังสืออีกเล่มที่บอกและเล่าเรื่องราวที่ดำเนินผ่านประวัติศาสตร์ทางการเมืองทางอาหารและสังคมที่สอดรับกับความเป็นไปกับการวิวัฒน์ทางวัฒนธรรมอาหารไทยท่ามกลางแนวคิดที่แตกต่าง ให้นักอ่านทุกท่านสามารถเก็บเกี่ยวข้อมูลไปผูกโยงอย่างสร้างสรรค์ จากเนื้อความสู่การบอกเล่าเพื่อเพิ่มอรรถรสในการทำ นำเสนอ รับประทาน และถกถามในวงสนทนาเกี่ยวกับอาหารและสังคมไทยอย่างออกรสได้ไม่น้อย

ภายใต้ปกหนังสือที่เป็นภาพวาดชามเบญจรงค์และเส้นก๋วยเตี๋ยวผัด (อย่าง) ไทยที่ถูกคีบด้วยตะเกียบสีแดงโดยมีสีเหลืองเป็นพื้นฉากหลัง คงเป็นอีกหนึ่งสัญญาณบอกไบ้เนื้อความตามอย่างหนังสือได้ไม่น้อย โดยมีขนาดกว้าง 165 มิลลิเมตร สูง 220 มิลลิเมตร และหนา 15 มิลลิเมตร น้ำหนัก 150 กรัม พิมพ์สี่สีบนวัสดุทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จากสำนักพิมพ์มติชน นอกจากในรูปแบบหนังสือที่ถูกพิมพ์แล้ว ยังมีจัดจำหน่ายในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิค (e-book) เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับคนยุคใหม่ได้เข้าถึงได้สะดวกยิ่งขึ้น ปกหลังเป็นคำเชิญชวนเข้าไปในโลกของการบอกเล่าเรื่องราว ด้วยประโยคคำถาม “อาหารที่ดีเป็นแบบไหน?” “รสชาติที่ถูกต้องเป็นอย่างไร” “อาหารไทยแท้ๆ มีอยู่จริงหรือไม่” และคำเชื้อเชิญให้ลองชิมด้วยตัวเอง ซึ่งในความเห็นนั้นการเชิญชวนชิมในประโยคท่อนสุดท้ายนี้ไม่ได้เพียงพูดถึงการชิมเพื่อลิ้มรสอาหารไทยด้วยปลายลิ้นเท่านั้น และยังหมายถึงการชิมอรรถรสของเนื้อความของหนังสือด้วย โดยเนื้อความจำนวณ 228 หน้าถูกบอกกล่าวผ่าน 4 หัวข้อ คือ 1) มีอะไรซ่อนอยู่ในอาหาร? ทำความเข้าใจ “อาหารไทย” ผ่านมุมมอง “การเมืองวัฒนธรรม” 2) จาก “แม่ครัวหัวป่าก์”ถึง “รสไทยแท้” กระแสการช่วงชิงนิยมอาหารไทยในบริบทร่วมสมัย 3) อาหารไทยภาย

ใต้สนามแห่งการช่วงชิงนิยาม: เส้นทางและตัวแสดงผู้กำหนดนิยมอาหารไทย และ 4) ถอดรูปทิพย์: อาหารไทยร่วมสมัย กับการผสานรวมเปลี่ยนร่างแปลงกาย และสิ่งแสดงตัวตน ความเป็นไปของหนังสือเล่มนี้มาจากงานวิจัยเรื่อง “อาหารไทยในสนมการเมืองวัฒนธรรม: ประวัติศาสตร์ การกำหนดนิยาม และการเลื่อนไหลเปลี่ยนผ่านระหว่างอาหารอัตลักษณ์ สู่อาหารสร้างสรรค์ร่วมสมัย” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนภายใต้แผนงานวิจัยการศึกษาและพัฒนฐานข้อมูลวัฒนธรรมอาหารไทยสู่การเป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมและการท่องเที่ยวด้านอาหารไทย จากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ซึ่งนับเป็นความกล้าหาญของผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ทั้งในฐานะผู้เขียน และผู้วิจัย ที่ได้หยิบยกประเด็นที่แตกต่างและสวนกระแสหลักของแนวคิดอาหารไทยที่มุ่งเน้นการมองหาความแท้และการนิยมของอัตลักษณ์และรูปลักษณ์ต่างๆ ของอาหารไทยให้ชัดเจน หรือในหนังสือเล่มนี้ได้ใช้คำว่า “รูปทิพย์” ในการกล่าวถึงเรื่องนี้ โดยชักชวนให้ผู้อ่านเกิดการตั้งคำถามไปพร้อมกับผู้เขียนผ่านการหยิบยกแนวคิด “การเมืองวัฒนธรรม” ของอาจารย์เกษียณ เตชะพีระ ในการร้อยเรียงเรื่องราวร่วมกับการเดินทางผ่านวรรณกรรมในอดีตรวมถึงการเข้าถึงวรรณกรรมและช่องทางสื่อสารที่หลากหลายที่ทันสมัยในปัจจุบันสู่การบอกต่อ นับเป็นแนวคิดที่น่าสนใจอย่างร่วมสมัยและสร้างสรรค์

โดยรวมนั้นอาจกล่าวได้ว่าหนังสือเล่มนี้ได้พาเราเฝ้ามองและคบคิดกับพลวัฒนของอาหารไทยจากคำถามที่ชวนให้สกิดใจจนจุดประกายต่อมช่างสงสัยอย่างแสนสุด ทำให้อ่านเนื้อความได้อย่างวางไม่ลง และจากแหล่งข้อมูลมากมายหลากหลายกาลที่ผู้เขียนหยิบยกมาพูดถึงก็ล้วนแล้วแต่เห็นถึงความใส่ใจในความพยายามเปิดมุมมองของผู้อ่านอย่างครบด้านที่สุด และผู้อ่านสามารถศึกษาและนำข้อมูลไปต่อยอดโดยตนเองโดยง่าย เนื้อความถูกย่อยและร้อยเรียงด้วยภาษาที่วิไลเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ปรุงอรรถรสของการอ่านได้อย่างยิ่ง เชื่อว่า “รสไทย (ไม่) แท้” เป็นหนังสืออีกหนึ่งเล่มที่เหมาะสำหรับผู้อ่านที่มีความสนใจในอาหารและสังคมไทย ควรค่าแก่การอ่านทั้งเพื่อวัตถุประสงค์แห่งความรื่นรมณ์และเพื่อการศึกษาอาหารไทยผ่านทัศนะที่หลากหลาย